

HROMADNÉ ŽALOBY

Opt-out v podmínkách českého civilního procesu

Jan Balarin

ÚOHS, Svatomartinská konference
13. – 14. listopadu 2019

HROMADNÉ ŽALOBY

- Návrh zákona o hromadných žalobách
 - věcný záměr – schválen vládou (duben 2018)
 - paragrafované znění – projednáváno Legislativní radou vlády
- Klasifikace:
 - **Reprezentativní řízení:** NGO prosazují práva skupiny osob, které se řízení neúčastní a nejsou vázány výsledkem. Řízení probíhá na dvoustranné bázi a jeho předmětem jsou typicky zdržovací / odstraňovací nároky
 - ale: **reprezentativní žaloby 2.0.** Např. francouzská *action de groupe* 2014: dotčené osoby vstupují do řízení po vydání pozitivního rozsudku, alternativně soud přímo uloží poskytnout plnění
 - **Skupinové řízení:** dotčené osoby se účastní řízení na bázi opt-in nebo opt-out a jsou vázány výsledkem (rozsudkem). Žalobcem může být kterýkoli člen skupiny nebo NGO.

HROMADNÉ ŽALOBY A OPT-OUT

- Typicky ve skupinovém řízení – v řízení jsou zahrnuty (a pozitivním či negativním rozsudkem vázány) všechny dotčené osoby (členové skupiny), ledaže aktivně projeví vůli vystoupit
- Lhůta pro vystoupení (opt-out) po připuštění hromadné žaloby (**certifikace**), tzn. před meritorním projednáním
- První moderní pojetí: federální *class action* USA z r. 1966
 - Důsledek doktríny *bill of peace* (Anglie, 17. – 18. stol.)
- Význam: **difúzní (drobné, rozptýlené) škody**, mj. v soutěžním právu (přenesené škody ve vztahu ke spotřebitelům)

OPT-OUT V NÁVHU ZÁKONA O HROMADNÝCH ŽALOBÁCH I.

- **Odhlášovací hromadné řízení:** nadstavba k výchozímu principu opt-in; pro účely vymáhání difúzních nároků, včetně nároků zdržovacích a „určovacích“
- Kvalifikované procesní podmínky:
 - práva (oprávněné zájmy) členů skupiny **není účelné vymáhat jednotlivě z důvodu jejich nízké hodnoty**. Vyvratitelná domněnka, že práva není účelné vymáhat jednotlivě, nepřesahují-li 5000 Kč
 - skupinu lze alespoň přibližně určit (vymezit)
 - žalobce doložil písemný **souhlas zájmové osoby (NGO) nebo alespoň 50 členů skupiny**
 - v téže věci není vedeno jiné odhlášovací hromadné řízení
- Odhlásování: soud stanoví **lhůtu 2 – 6 měsíců** v rozhodnutí o přípustnosti žaloby.
- Členové skupiny jsou informováni v rejstříku hromadných žalob a prostřednictvím sdělovacích prostředků

OPT-OUT V NÁVHU ZÁKONA O HROMADNÝCH ŽALOBÁCH II.

- Žalobce (opt-out):
 - Zájmová osoba (NGO): jen pro zdržovací a „určovací“ nároky
 - Správce skupiny: pro všechny nároky
- **Zájmová osoba (NGO):** nezisková právnická osoba, zaměření na ochranu práv (zájmů), které jsou předmětem řízení, nejméně 2 roky aktivní činnosti, důvěryhodnost, nezávislost
 - Splnění podmínek je dokládáno soudu ad hoc
- **Správce skupiny:** právnická nebo fyzická osoba (i advokát nebo NGO), bezúhonnost, důvěryhodnost, transparentní vlastnická struktura a odborná způsobilost
 - Akreditace Ministerstvem spravedlnosti na 10 let
- Dodatečné podmínky (posuzuje soud):
 - **Solventnost:** jistota na náklady řízení (způsobenou újmou), pojištění nebo bankovní záruka do výše 5 mil. Kč
 - **Transparentnost financování:** původ peněz k financování řízení za účelem zabránění koluznímu jednání

OPT-OUT V NÁVHU ZÁKONA O HROMADNÝCH ŽALOBÁCH III.

- **Náklady řízení:**
 - Standardní rozsah + náklady uveřejňování
 - Odměna pro žalobce z přisouzeného plnění – výši stanoví soud, max. 25 % (kompenzace za službu členům skupiny)
- **Rozsudek:**
 - Soud (zpravidla) stanoví úhrnnou sumu, kterou žalovaný složí do soudní úschovy
 - Členové skupiny přihlašují individuální nároky ve lhůtě max. 6 měsíců
 - Žalobce zpracuje návrh na vypořádání (rozvrh), členové mohou uplatňovat námitky
 - Plnění, které nebude vyzvednuto do 3 let, připadá státu, který je využije pro účely ochrany spotřebitele

ARGUMENTACE K OPT-OUT I.

- **Rozpor s procesní tradicí a ústavními principy (právem na spravedlivý proces)?**
 - Jde o novou kvalitu vymáhání práva (nikoli neslučitelnou s pojetím českého civilního procesu)
 - Opt-out již funguje v evropských zemích v rámci kontinentální kultury
 - Opt-out jako takový nebyl nikde shledán rozporným s právem na spravedlivý proces. Záruky: odpovídající zastoupení zájmů pasivních členů skupiny + široké pojetí informační povinnosti
- **Rozpor s principy soukromého práva (individuální autonomie)?**
 - Především současný reálný stav vymáhání bagatelních nároků je v rozporu s principem individuální autonomie
 - Opomíjený faktor faktické prejudiciality

ARGUMENTACE K OPT-OUT II.

- **Je racionální apatie skutečně racionální?**
 - Soutěžní právo (přenesené škody): tendence k internalizaci újmy (nenápadná příčinná souvislost), náročná procesní pozice
 - Eliminace strukturální nerovnováhy (doména opt-out)
 - Umožňuje vyřešit spor v jediném řízení
 - Významný faktor pro dojednání smíru
- **Dochází ke zneužívání opt-out?**
 - Specifický procesní systém v USA (*discovery*, porotní soudy, *punitive damages*)
 - V USA je *class action* respektovaným (a z hlediska existence: nekontroverzním) procesním institutem. Debaty se týkají nastavení [*AT&T Mobility LLC v. Concepcion* (duben 2011), *Epic Systems Corporation v. Lewis* (květen 2018) atd.]
 - Nejsou známy excesy v souvislosti s opt-out mimo USA

ARGUMENTACE K OPT-OUT III.

- **Správce skupiny jako žalobce –podnikatelské vedení hromadných řízení?**
 - Oproti západní Evropě mají spotřebitelské (a jiné) NGO slabé postavení
 - NGO jsou pasivní při využívání existujících soukromoprávních žalobních oprávnění
 - Jestliže NGO nevedenou „levná“ řízení o zdržovacích nárocích, nelze předpokládat, že povedou „drahá“ opt-out řízení.
 - Možné podnikatelské zaměření správců skupiny není samo o sobě problémem (stejně jako u advokátů), problém může být zneužívání opt-out ve vlastní nebo cizí prospěch (koluzní jednání)
⇒ nutná důsledná regulace
- Většina úprav hromadného řízení přijatých v posledních 10 letech v Evropě (kromě Polska) pracuje v určité podobě s opt-out (Velká Británie, Belgie nebo aktuálně Nizozemí).

Děkuji za pozornost.

HROMADNÉ ŽALOBY
Opt-out podmínkách českého civilního procesu

Jan Balarin

ÚOHS, Svatomartinská konference

13. – 14. listopadu 2019